

# “Manzara”dan görüntüler

Bir “manzara” karşısında neler düşünürsünüz? Bir doğa manzarası diyelim ya da bir ülke, bir kent, bir sokak, bir insan yüzü... Son zamanlarda çevrenizde olup bitenleri “kadroajlamaya” soyundunuz mu hiç? Ya da kendinize yaşamda durduğunuz yere dışarıdan baktınız mı?

Sanatın, insan varoluşundan bu yana ilgi alanlarından birisi de “manzara”. Belki bir doğa manzarası sanat yapıtında kendini gösteren, ama dikkatli gözler için o “manzara”nın ardında yaşanan dönemin “manzarası” asıl vurgulanmak istenen.

Batı resminde manzara ancak Batı’nın kendi kimliğini Doğu’nun büyüklüğüne atmosferde

aramasıyla başlamış. Bu arayış ve karşılıklı etkileşim bugün hala, ama farklı şekillerde sürüyor. Hiçbir kültür ya da ulusal kimlik, tarihin kendisine sunduğu “coğrafi, kültürel, ekonomik” manzarayla yetinmiyor. Dolayısıyla yaşadığımız çağın “genel manzara”sı her zamankinden daha karmaşık, biraz daha melez, belki biraz daha “sanal” görüntülerle karşılaşmak zorunda bırakıyor bizi.

Borusan Sanat Galerisi’nin dördüncü sergisi “Manzara” da, sanat yapıtlarına bütün zamanlarda konu olan ve geleneksel anlamda sanat yapıtlarının nedeni olan doğanın, post-modern süreçte nasıl görüldüğünü ya da gösterildiğini gündeme

getiriyor. İzleyici bu sergide, günümüzde insan ve doğa arasındaki ilişki, sanat yapıtları ve doğanın etkileşimi, sanatçının “manzara” ile hesaplaşması gibi kavramlar üzerine düşünmeye davet ediliyor.

Serginin küratörü Beral Madra’nın da belirttiği gibi, “doğa ve sanat” ilişkisi, dünyanın doğa politikasına müdahale ediyor ya da katkıda bulunuyor. Doğanın ve sanat yapıtının biricikliği bozulduktan, insanın doğal yeniden üretme durumuna geldikten sonra, bir üretilen dünya söz konusu olmaya başlıyor. “Manzara” sergisi işte bu üretilen dünyanın görüntülerini sunuyor izleyiciye.

Altan Gürman’ın, 1980’de Serhat Kiraz’ın bir enstalasyonuna ait tual üstüne bir dizi resmi, izleyiciyi yakın geçmişe döndürüp, öncül çıkışların varlığına işaret ederken; ‘90’lı yıllarda Bedri Baykam, Güven Incirlioğlu, Mustafa Pancar, Antonio

Costentino, Önder Ergün’ün yaptığı manzara resimlerinin içerdiği karmaşık çağrışımlar “manzara” kavramının çok yönlü açılımlarını vurguluyor. 1995’te Alman Kültür Merkezi’nin katkılarıyla Angela Melitopoulos yönetiminde gerçekleştirilen bir video-workshop sonucu ortaya çıkan “İstanbul Görüntüleri” de yaşadığımız kentin manzaralarını farklı bir gözle, yeniden değerlendirmemize fırsat tanıyor.

Manzara “özenin gözüyle” bakan Altan Gürman’ın çalışması “kah çıkarım gökyüzüne seyredirim alemi/ Kah inerim yeryüzüne alem seyreder beni” diyen şairin yaşadığı bilinçli ikilemi anımsatıyor. Tıpkı şair gibi Gürman da, ne doğanın içerisinde ne de çok dışarısında. Hatta sergi kataloğundaki yazısında Levent Çalıkoğlu’nun değerlendirilme biçimiyle, “Çevresindeki doğanın sonuna kadar farkında olmasına rağmen Altan Gürman’ın görünür kıldığı, kendi bilinç düzeyiyle doğrudan ilintili.”

Nur Koçak ise “Güney Sanayii/1978-1998” başlıklı işinde izleyiciyi sanayileşmiş bir kentin çarpık görüntüleriyle başbaşa bırakıyor. Belirtilen tarihler rasgele seçilmemiş. 1978, Türkiye’deki ekonomik ve siyasal buhranın doruğa çıktığı yıla işaret ediyor. 1998 ise bugünün kent kültürünü tanımlayan, görüntünün sabitlendiği tarih. Aradan geçen süre içinde Koçak’ın fo-



*Bedri Baykam, This Has Been Done Before. Drip Series Leading Nowhere, 1991, 155x213 cm, Mixed media on canvas*

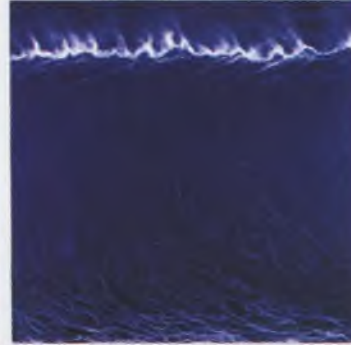
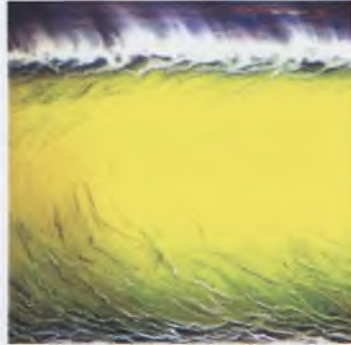
**Sanatın, insan varoluşundan bu yana ilgi alanlarından birisi de "manzara". Belki bir doğa manzarası sanat yapıtında kendini gösteren, ama dikkatli gözler için o "manzara"nın ardında yaşanan dönemin "manzarası" asıl vurgulanmak istenen.**

toğraf makinasından çıkan bu görüntüde çok önemli bir değişiklik olmamış. Serhat Kiraz'ın film çıkışları, ayna ve boş yüzeyler aracılığıyla gerçekleştirdiği işi, 1980'de Devlet Güzel Sanatlar Galerisi'nde yaptığı düzenlemenin bir parçası. Kiraz, genel bir "manzara"dan seçilmiş bir kesiti izleyici karşısına getiriyor. Manzaranın bütünlüğünü deforme ederek, ayrıntıları fark etmemizi istiyor.

Bedri Baykam'ın sergide yer alan yapıtı, sanatçının 'This Has Been Done Before' dizisinden seçilmiş. 'Leading Nowhere' adını taşıyan çalışma sanatçının "sistem"le ilişkisini sorgulayan bir nitelik taşıırken, "hiçbir yere ulaşamamak" gibi bir yazığıya boyun eğmek istemeyen bir sanatçının "içsel manzara"sını da gözler önüne seriyor. Önder Ergün, Ege'nin mavi sularında salınan çalışmasıyla doğanın kucagından bir başka kesitle karşımıza çıkıyor. Sanatçının dünyasında deniz ve deniz kültürünün ayrı bir yeri var. Fırçasını tuval üzerinde gezdirirken ritmik salınmalarla şekilleniyor deniz. "Turco Pastoral Utopia" adlı işiyle sergiye katılan Güven İncirlioğlu, çalışmasındaki çıkış noktasının ünlü ütopya düşünürü Thomas More'dan almış. İncirlioğlu'nun işinde, bireyin ütopyadan ne denli uzaklaştığı ve araya giren mesafenin bireyin ne denli aleyhine olduğuna yönelik göndermeleri içeriyor. Geleceğe dair düşlerinden vazgeçmiş bir toplumun eleştirisinin görüyoruz bu "manzara"da.

Serginin "İstanbul Görüntüleri 1995" başlığını oluşturan bölümünde ise 12 sanatçının gerçekleştirdiği bir video enstalasyonu yer alıyor. Bu çalışmada İstanbul gibi bir metropolde -belki

megapol demek daha doğru olur- sanat, insan, gündelik yaşam, doğanın varoluş savaşımı gibi çok çeşitli sorunlar ele alınmış. Mustafa Pancar ise "Hafriyat" adlı tuval çalışmasıyla "Manzara"yı tamamlıyor. Pancar, bir doğa parçasına yönelik dış müdahaleyi konu aldığı işinde, doğanın organik bütünlüğünü koruma mücadelesini aktarıyor izleyiciye. Sanat doğa ilişkisine çağdaş Türk plastik sanatçıların getirdiği yorumlarla zenginleşen "Manzara" sergisi, yaşadığımız coğrafyaya yeniden ve başka bir gözle bakmamıza olanak tanıyor ■



Altan Gürman, Kompozisyon No 3, 1967, 100x70 cm, Karton üzerine selülozik boya (üstte) ● Önder Ergün, İsimsiz, 1997, 130x130cm, Tual üzerine yağlıboya (solda) ● İstanbul Gödüntüleri, 1995 (altta)

